

Патласов О. Ю.

экономика ғылымдарының докторы, профессор, Халықаралық қатынастар проректоры, Омск гуманитарлық академиясының Сауда және маркетинг кафедрасының меңгерушісі; Лицензиялау және аккредиттеу бойынша проректор, Омск аймақтық институтының Экономика, бухгалтерлік есеп және аудит кафедрасының меңгерушісі, Омск аграрлық университетінің Тарск филиалының профессоры

Қазақстан 2050

Қарыз алушылардың қаржылық талдауы және скорингтік модельдеу

Әлемдік қаржы нарығындағы тұрақсыздыққа байланысты жаһандану процесінің тереңдеуімен шаруашылық жүргізуші субъектілер мен несиелердің қайтарылмау тәуекелділік деңгейі өсуде. Бірақ қаржылық дағдарыс жинақ кассаларын (банк операцияларының барлық түрлерін, соның ішінде бағалы қағаздар нарығында тәуекелді жүзеге асыратындықтан, «Ресей Жинақ банкі» ААҚ мұндай болып табылмайды) және ислам банктерін айтарлықтай қозғамады.

Пайыздардан, сондай-ақ фьючерстік келісімдерден бас тарту декларациясымен жобалық инвестициялау қарыздың өткір мәселелерін шешеді. Бірақ тұрғындар арасында исламдық қаржыландыру не радикалдық ағынды қаржыландырумен немесе мешіттер, медреселер және әдебиеттерді қаржыландырумен байланысты деген пікірлер қалыптасқан. Дегенмен, исламдық банк атауына қарамастан, қаржылық институт ретінде діни институт болып табылмайды. «Ислам банкингі» текшесі тәжірибемен өндіріледі, соның ішінде Люксембург, Ұлыбритания, АҚШ, Оңтүстік Корея, Гонконг, Сингапур сияқты және тағы басқа мұсылмандық емес мемлекеттер. РФ-да және бір жағынан ҚР-да исламдық қаржыларды дамыту жолында негізгі кедергілер мыналар болып табылады:

- Ислам қаржылық өніміне сұраныс қатынасының анық еместігі – қаржы қатынастарында дін қағидаларын сақтау маңыздылығы үшін мұсылман санының аздығы;
- Ислам қаржысын енгізудің құқықтық және салықтық кедергілері;
- Халық тарапынан исламдық қаржыларға қате түсінілген кейіп;

- Исламдық қаржылар саласында маман кадрлардың жетіспеуі – экономистер мен шарифат сарапшылары сияқты.

Банк маркетингінде исламдық қаржыларды жайғастыру «әдептілік қаржылары» ретінде болады [1].

Зайырлы елдерде тірек «толығымен» ислам банктеріне емес, ал әдеттегі коммерциялық банктің ішінде «ислам терезесі», «ислам бөлімшесі», «еншілес компания» деп аталатындарға болу керек деп жобалаймын.

Қазақстандық және ресейлік банк тәжірибесінде қарызгердің несиелік қабілеті жіктелімін белгілеу негізінде клиенттің несиелік қабілетін бағалаудың әлемдік тәжірибесі кеңінен қолданылады. ҚР-ның Ұлттық банкі басқа елдердің тәжірибесін басшылыққа алады және қарызгердің несиелік қабілетін талдау бойынша әдістемелік нұсқаулар өңдейді (1994 жылдан бастап қарызгердің №26 «Банктердің несиелік өтеу қабілетін талдау бойынша әдістемелік нұсқаулар» қолданылды). Коммерциялық банктердің несиелік саясатының міндеттері арасында несиелік тәуекелдерін оңтайландыру. Банктер қатысатын елдердің банк заңнамалары есебімен өздерінің несиелік уақытын жетілдіреді.

Банк несиелерін ынталандырудың мүмкіндігін анықтау үшін негізгі кезең болып ұйымдар өздеріне банк иелерінің көзімен қарауға міндетті және олардың қаржылық жағдайы қаншалықты банк талаптарын қанағаттандыратынын белгілеу. Бұл ғылыми мағынаның қажеттілігін және жеке ұйымдардың қаржылық жағдайы мен несиелік қабілетін бағалауға мүмкіндік

беретін қағидалар, амалдар, әдістер мен модельдерді өңдеуді ескертеді. Несиелік төлеу қабілеті бағасының маңыздылығы ресурстар тапшылығын жоғарылату аясында және шаруашылық жүргізуші субъект арасында бәсекелестіктің күшеюі аясында өседі.

Қаржылық талдауды және қаржылық жағдайдың диагностикасының модельдерін шетел зерттеушілері арасында мыналарды белгілеуге болады: А-есеп, S-модель, Z-есеп және Э. Альтман, Р.Г. Холдмен, П. Нараян, У. Бивер, Дж. Фулмер, А. Винакор, М. Голдер, Ж. Де Пальян, Ж. Конан, Ж. Лего, Р. Лиса, К. Мервин, Р. Смитир, Дж. Блисс, Г. Спрингейт, Р. Таффлер, Г. Тишоу, П. Фитцпатрик, Д. Харриган, В. Хикман, Д. Дюрана Дж. Пети, У. Уолкер, Ж. Франшон, И. Романнэ, П. Пратт, Охе - Вербаер модельдері, Эдвартса-Бэлла-Ольсон ZETA модельдері және басқалары, әрине, Р. Чессердің қарызға бақылау моделі.

Шаруашылық жүргізудің дағдарыстық жағдайының туындауында қызметтің басымдылығы өзгереді, қарыз қаражатын жұмылдыру қажеттілігі өседі және әлеуетті қарызгерлерге банктердің талаптары өзгереді.

1-кестеде заңды тұлға әлеуетті қарызгерлердің несиелік қабілеті бағалауын жүргізуде әр түрлі банктермен қолданылатын коэффициенттер туралы ақпараттар жинақталған.

Әр түрлі банктердің әдістерін салыстыру мысалында деректерді талдау бағытының үйлестігі туралы қорытынды шығаруға болады, бірақ банк әдістерінің тым терең талдауы жеке көрсеткіштердің өлшем бағасында негізгі өзгешелікті айқындайды. Рейтингілік агенттік және банктер алдыңғы кезеңдегі мәліметтер бағасына негізделген

Банктермен қарызгерлердің несие төлеу қабілетінің бағалау әдістемесін салыстыру

Көрсеткіштер	Банк атауы							
	Мираф Банк	Санкт-Петербург халықаралық банкі	Россельхозбанк	Ресей Жинақ банкі	Собинбанк	ІСБ	АТФ БАНКІ (Қазақстан)	Цесна Банкі (Қазақстан)
Өтімділік коэффициенті								
Абсолюттік өтімділік коэффициенті	+	+	+	+	+		-	+
Жедел өтімділік коэффициенті (шұғыл өтімділіктің)	-	+	+	+	+		+	+
Өтеудің жалпы коэффициенті (шұғыл өтімділіктің коэффициенті)	+	+	+	+	+	+	+	+
Қаржылық тұрақтылық коэффициенттері								
Жеке айналым қаражаттарын қамтамасыз ету коэффициенті	+	+	+	-	+	+	+	-
Қаржыландыру коэффициенті	-	+	-	-	+	-	-	-
Қаржылық тұрақтылық коэффициенті (тәуелсіздіктің)	+	-	+	+	+	+	-	+
Пайдалылық коэффициенттері								
Сатудың пайдалылығы	+	-	+	+	+	+	-	-
Есепті кезеңнің жалпы пайдалылығы	+	-	-	+	+	+	-	-
Экономикалық пайдалылығы	-	-	-	-	+	-	-	-
Меншікті капитал пайдалылығы	-	-	-	-	+	-	+	-
Қарқынды айналым коэффициенті	-	-	-	-	-	-	+	-

жеке өзіндік әдістерді пайдалана отырып, әр түрлі ұйымдардың несие төлеу қабілетінің рейтингісін анықтайды және көбіне сол немесе басқа саланың өзгешелігін есептемейді.

Осылайша өзінің өзгешелігінің күшіне аграрлық өндірістің экономикалық механизмі басқа салалар айырмашылығына қарағанда жоғары тиімділігін көрсете алмайды. Ауыл шаруашылығы саласы ел үшін әлеуметтік маңызды бола отырып, мемлекеттің қолдауынсыз дами алмайды. Агроөнеркәсіп кешені ұйымының қаржылық жағдайы және несие төлеу қабілеттілігінің сенімділік бағасы үшін берілген саланың қыр-сыры ерекшеліктерін ескеру қажет.

Сөйтіп, ұйымның несие төлеу қабілетінің дәлме-дәл бағалауы үшін қаржы-несиелік институттар талаптары есебінен қаржылық жағдайы бағасының жабдығын жетілдіру қажет. Ұйымның несие төлеу қабілеті бағасының негізгі мәселесі болып ұйымның салалық өзгешелігін есепке алатын модельдердің болмауы табылады.

Көрсетілген себептер заманауи даму

талаптарында айрықша өзекті ресейлік құқықтық жазық өзгешелігін, салалық өзгешелікті есептейтін, ресейлік талаптарға бейімделген модельдердің әзірленуі және ғылыми негіздемесін, алынған білімнің жүйелеу қажеттілігін шарттайды. Ұйымның несие төлеу қабілеттілігі және қаржы жағдайы бағасының жабдығын жетілдіру өзектілігі оның тәжірибелік пайдалануының мүмкіндіктерімен және объективті қажеттіліктерімен анықталады.

Қарастырылып отырған мәселенің өзектілігі, оның тәжірибелік маңыздылығы, қаржы жағдайы және несие төлеу қабілеттілігі бағасына жақындаудың жеткіліксіз ғылыми өңделмегендігі, несие төлеу қабілеттілігі бағасының әдісін қолдануда тәжірибелік қиындықтар және заманауи ресейлік экономика жағдайында ауыл шаруашылығы ұйымдарының қаржылық жағдайының анық бағасының мүмкіндіктері зерттеу тақырыбын таңдауды алдын-ала анықтады.

Зерттеу мақсаты ол ішкі және сыртқы басқару мақсаттары үшін банктердің

реттемелері талаптары есебінен агроөнеркәсіп кешені ұйымдарының несие төлеу қабілеті және қаржы жағдайы бағаларының тәжірибелік ұсынуын әзірлеу болып табылады.

Заманауи жағдайда зерттеу механизмі туралы білім алу үшін қажетті құрал математика-статистикалық зерттеу болып табылады. Әсер ету себебінің қарқындылығын, түрін және нысанын зерттеу үшін дискриминанттық және кемімелдік талдау кең қолданылады. Бұл анықталған факторларға ықпал етуге, қажетті нәтижені алу мақсатында қаржылық үрдіске араласуға мүмкіндік береді.

Осылайша коммерциялық ұйымның қаржы жағдайына диагностикалық баға жүргізу, несие төлеу қабілеті деңгейіне әсер ететін маңызды факторларды анықтау несие ұйымдарына ұйымдарды несиелеу мүмкіндіктерін дұрыс анықтауға, ал ұйымның өзіне осы факторлармен басқаруға бағытталған тұрақты шаралар кешенін әзірлеуге мүмкіндік береді.

Модельдеу ауыл шаруашылығы

саласы үшін жүргізілді, зерттеу үшін Омск облысының ауыл шаруашылығы ұйымдарының соңғы 3 жылдағы жылдық есебі мәліметтері пайдаланылды [2,3,4]. 2-6 кестелерінде «Ресей Жинақбанкі» талаптары есебімен үш жылға табиғи-шаруашылық аймақтар бойынша және жалпы Омск аймағы бойынша мәліметтер негізінде құрылған алты факторлық кемімелдік модель бағасының жалпы нәтижесі көрсетілген. Омск аймағы ҚР-ның 3 аймағымен шектес болуына байланысты берілген модельдерді Қазақстанның солтүстігінде қолдану мүмкіндіктері туралы болжауға болады.

Регрессияның құрылған теңдігі үшін

арақатынастылық коэффициенті барлық жағдайда 0,7-0,9 бойынша болады, бұл Чеддок шкаласына сәйкес несие төлеу қабілеті класы және модельге енгізілген факторлар арасындағы байланыстың жоғары таршылығы туралы растайды. Бөліну коэффициенті 0,75-0,81-ге тең. Бұл 75-80 %-ға нәтижелі көрсеткіш таңдалған факторларға тәуелді екенін көрсетеді, ал 20-25% кездейсоқ және есептелмеген бөлігіне келеді. Фишер өлшемінің есептік шамасы барлық келтірілген кестелерде $P = (1 - 0,05) = 0,95$ сенімгерлік ықтималдығы үшін жоғары теориялық мағына, ал бұл өз кезегінде p кем 0,0000 маңыздылық деңгейіне сәйкес келеді. Сондықтан

регрессияның алынған теңдігі бақылаудың кездейсоқ таңдалған нәтижесі емес, маңызы болып табылады (7-кестені қараңыз).

Зерттеу нәтижелері жалпы әрбір теңдіктің мәніне қарамастан, барлық факторлар маңызды болып табылатынын көрсетті.

Қадамдық арақатынастылықты жүргізе келе, яғни, олардың маңыздылығы қағидалары бойынша модельдерден факторларды дәйекті шығарып, несие төлеу қабілеттілігі және қаржы жағдайы бағасына әсер ететін айрықша маңызды факторларды құрайтын теңдік кешенін алды (8-кестені қараңыз).

«Россельхозбанк» талаптары есебімен кемімелдік модельдері

Кесте 2

Омск облысы үшін шегініс моделі бағасының жалпы нәтижелері

	Beta	Std.Err.	B	Std.Err.	t(320)	p-level
Intercept			19,27435	1,224144	15,74516	0,000000
K1	0,171116	0,045716	2,34867	0,627483	3,74300	0,000216
K2	-0,242658	0,065268	-1,45158	0,390435	-3,71786	0,000237
K3	0,248744	0,052505	0,33840	0,071429	4,73751	0,000003
K4	0,796708	0,029095	51,08361	1,865527	27,38293	0,000000
K5	0,008140	0,027698	0,66691	2,269205	0,29390	0,769028
K6	0,031897	0,027599	0,22716	0,196548	1,15575	0,248647

Regression Summary for Dependent Variable: Var7

R= ,87081552 R²= ,75831967 Adjusted R²= ,75378816

F(6,320)=167,34 p<0,0000 Std.Error of estimate: 11,940

Кесте 3

Омск облысының далалық аймағы үшін шегініс моделі бағасының жалпы нәтижелері

	Beta	Std.Err.	B	Std.Err.	t(84)	p-level
Intercept			2,89955	2,981690	0,97245	0,333618
K1	0,578509	0,213352	15,52957	5,727249	2,71152	0,008121
K2	-0,657282	0,175370	-3,24458	0,865691	-3,74796	0,000326
K3	0,065931	0,143087	0,10690	0,231998	0,46078	0,646149
K4	0,878417	0,054979	76,57924	4,792987	15,97735	0,000000
K5	0,063433	0,072622	8,36273	9,574244	0,87346	0,384902
K6	0,041933	0,072434	3,85009	6,650536	0,57891	0,564197

Regression Summary for Dependent Variable: Var7

R= ,89778320 R²= ,80601468 Adjusted R²= ,79215858

F(6,84)=58,170 p<0,0000 Std.Error of estimate: 10,410

**Омск облысының оңтүстік орманды дала аймағы үшін кемімелдік моделі
бағасының жалпы нәтижелері**

	Beta	Std.Err.	B	Std.Err.	t(78)	p-level
Intercept			21,35435	2,33523	9,14443	0,000000
K1	-0,065642	0,329888	-0,52947	2,66087	-0,19898	0,842794
K2	0,196502	0,471834	0,93424	2,24328	0,41646	0,678214
K3	0,100602	0,200471	0,10661	0,21243	0,50183	0,617201
K4	0,763982	0,058735	47,23108	3,63113	13,00727	0,000000
K5	-0,026533	0,097174	-2,93330	10,74268	-0,27305	0,785536
K6	0,081782	0,097568	8,23368	9,82293	0,83821	0,404474

Regression Summary for Dependent Variable: Var7

R= ,87521214 R²= ,76599629 Adjusted R²= ,74799601

F(6,78)=42,555 p<0,0000 Std.Error of estimate: 12,985

**Омск облысының солтүстік орманды дала аймағы үшін кемімелдік моделі
бағасының жалпы нәтижелері**

	Beta	Std.Err.	B	Std.Err.	t(87)	p-level
Intercept			22,76496	1,959615	11,61706	0,000000
K1	0,239855	0,113397	17,92669	8,475209	2,11519	0,037273
K2	0,154262	0,213960	1,37158	1,902374	0,72098	0,472852
K3	-0,152424	0,247476	-0,21104	0,342637	-0,61592	0,539558
K4	0,822639	0,055655	44,32155	2,998514	14,78117	0,000000
K5	-0,040585	0,106001	-3,00711	7,853997	-0,38288	0,702745
K6	0,094160	0,105155	5,11044	5,707206	0,89544	0,373024

Regression Summary for Dependent Variable: Var7

R= ,87184118 R²= ,76010703 Adjusted R²= ,74356269

F(6,87)=45,944 p<0,0000 Std.Error of estimate: 11,949

**Омск облысының солтүстік аймағы үшін кемімелдік моделі
бағасының жалпы нәтижелері**

	Beta	Std.Err.	B	Std.Err.	t(50)	p-level
Intercept			13,75100	4,570344	3,00874	0,004101
K1	0,211113	0,081017	4,10327	1,574672	2,60579	0,012044
K2	-0,102176	0,085979	-1,10154	0,926918	-1,18839	0,240295
K3	0,173407	0,084048	0,30232	0,146530	2,06318	0,044307
K4	0,755333	0,072109	59,34459	5,665402	10,47491	0,000000
K5	-0,017821	0,066160	-0,92198	3,422849	-0,26936	0,788761
K6	0,082326	0,066163	0,18370	0,147631	1,24429	0,219193

Regression Summary for Dependent Variable: Var7

R= ,89057687 R²= ,79312716 Adjusted R²= ,76830242

F(6,50)=31,949 p<,000000 Std.Error of estimate: 8,6493

«Жинақ Банк» талаптары есебімен кемімелдік теңдік жүйесі

Аймақтық бөлу	Теңдік жүйесі
01.01.2006 ж.	
Облыс	$V = 32,60 + 6,36K_1 + 0,77K_2 + 0,38K_3 + 23,95K_4 + 6,70K_5 + 0,26K_6$
Далалық	$V = 34,76 + 21,96K_1 + 0,18K_3 + 14,37K_4 + 29,88K_5 - 12,13K_6$
Оңтүстік орманды дала	$V = 31,5 - 32,4K_1 + 1,22K_2 + 0,37K_3 + 24,77K_4 + 14,16K_5 - 0,74K_6$
Солтүстік орманды дала	$V = 26,46 + 17,36K_1 - 3,05K_2 + 0,85K_3 + 30,97K_4 + 6,21K_5 - 2,24K_6$
Солтүстік	$V = 36,98 + 24,30K_1 + 0,47K_2 + 1,05K_3 + 20,90K_4 + 2,57K_6$
01.01.2007 ж.	
Облыс	$V = 19,27 + 2,35K_1 - 1,45K_2 + 0,34K_3 + 51,08K_4 + 0,67K_5 + 0,23K_6$
Далалық	$V = 2,89 + 15,53K_1 - 3,24K_2 + 0,11K_3 + 76,58K_4 + 8,36K_5 + 3,85K_6$
Оңтүстік орманды дала	$V = 21,35 - 0,53K_1 + 0,93K_2 + 0,11K_3 + 47,23K_4 - 2,93K_5 + 8,23K_6$
Солтүстік орманды дала	$V = 22,76 + 17,93K_1 + 1,37K_2 - 0,21K_3 + 44,32K_4 - 3,01K_5 + 5,11K_6$
Солтүстік	$V = 13,75 + 4,10K_1 - 1,10K_2 + 0,30K_3 + 59,34K_4 - 0,92K_5 + 0,18K_6$
01.01.2008 ж.	
Облыс	$V = 28,88 + 0,28K_1 - 0,06K_2 + 0,23K_3 + 38,22K_4 - 2,39K_5 + 0,36K_6$
Далалық	$V = 7,30 - 2,96K_1 + 0,23K_2 + 0,55K_3 + 70,84K_4 - 6,83K_5 + 10,65K_6$
Оңтүстік орманды дала	$V = 22,706 + 1,610K_1 + 0,341K_2 + 0,026K_3 + 48,966K_4 - 4,618K_5 - 0,786K_6$
Солтүстік орманды дала	$V = 33,62 + 3,37K_1 - 0,14K_2 + 0,33K_3 + 26,24K_4 + 3,83K_5 - 0,26K_6$
Солтүстік	$V = 14,52 + 6,94K_1 - 2,54K_2 + 0,34K_3 + 57,50K_4 + 3,85K_5 + 0,21K_6$

Жүргізілген зерттеулер нәтижесінде ауыл шаруашылығы ұйымдарының қаржылық жағдайын бағалауға және әлеуетті қарызгерлерді бағалауда «Ресей Жинақ банкімен», «Россельхозбанк» және «Собинбанкпен» ұсынылатын, оның талаптары есебімен несие төлеу қабілеті туралы негізделген қорытынды жасауға мүмкіндік беретін регрессиондық модельдер кешені құрылды.

«Жинақ банк» талаптары есебімен дискриминанттық модельдер кешенін құру. Ұсынылған әдіске сәйкес теңдік жүйесін құру үшін несие төлеу қабілеті класының мағынасының бекітілген шегі және бұрын алынған Z – есебінен тәуелді топтарға барлық ұйымдарды бөлу өндірілді. Облыстар және табиғи-шаруашылық аймақтар бойынша дискриминанттық атқарымның алынған нәтижелері кестелерде ұсынылған (11-кестені қараңыз).

Алынған мағыналарды талдай келе 0,22 - 0,40 тең Wilks' Lambda өлшем мағынасы болжамдалатын топтарды ауыспалы айырудың жақсы мүмкіндіктері туралы куәландыратынын ескерек кеткен жөн. Фишер өлшемінің есептік шамасы есептік шаманы арттырады, бұл алынған теңдік кездейсоқ саралау нәтижесі болып табылмайды, ал мағынасы болып табылатынын білдіреді.

Жүргізілген зерттеулер нәтижесінде әрбір табиғи-шаруашылық аймақтар үшін жеке және облыс бойынша жалпы теңдік жүйесі құрылды (12-кестені қараңыз).

Дискриминанттық модельдердің кешенін құру нәтижесінде «Россельхозбанк» және «Собинбанк» талаптары есебімен теңдіктің келесі жүйелері алынды (13-14-кестелерді қараңыз).

Қаржы жағдайы бойынша анықталған топқа ұйымды жатқызу үшін қаржы тұрақтылығының сол немесе басқа тобына ұйымның жабдығына көрсететін G - ең үлкен мағына көмегімен анықтайтын теңдіктің келтірілген жоғары жүйесі пайдаланылады. Жоғары қорытынды маңызды білдіретін теңдікте ол топқа да тестілеу ұйымы да қатысады. Логит-регрессиондық модельді құру үшін автор Омск облысының ауыл шаруашылығы ұйымдарының жылдық бухгалтерлік есебінің мәліметтері негізінде есепке алынған қаржылық көрсеткіштерді пайдаланды. Модельдерді құру барысында

Қадамдық регрессияны пайдаланумен теңдік жүйесі

Аймақтық бөлу	Теңдік жүйесі
Облыс	$V = 28,83 + 0,24K_3 + 38,20K_4 - 2,31K_5 + 0,35K_6$
Далалық	$V = 6,69 + 2,61K_1 + 0,57K_3 + 70,99K_4$
Оңтүстік орманды дала	$V = 22,80 + 2,35K_3 + 49,72K_4 - 5,44K_5$
Солтүстік орманды дала	$V = 33,49 + 4,76K_1 + 0,25K_3 + 26,65K_4$
Солтүстік аймақ	$V = 13,78 + 6,99K_1 - 2,52K_2 + 0,36K_3 + 57,09K_4 + 0,20K_6$

Модельдерді құру үшін «Россельхозбанк» ААҚ қарызгерлерінің қаржылық жағдайының бағасы және талдау әдісі пайдаланылды (9-кестені қараңыз).

Зерттеулер ұйымның қаржы жағдайы бағасына айрықша елеулі ықпал ету қаржылық тәуелсіздік коэффициентін (K1) және ағымдағы өтемпаздық коэффициентін (K3) көрсетеді.

Екі көрсеткіш бойынша теңдік сызықсыз кескін көрсетеді:

$$V = 15,25 + 0,80K3 + 32,89K1 - 0,002K32 - 0,41K3K1 + 29,12K12 \quad (1)$$

Графиктер шаруашылықтың экспресс-талдауы үшін ыңғайлы, олар екі коэффициент негізінде ұйымды сол немесе басқа топқа апарып беруге ерік береді, кейін несие төлеу қабілетінің анықталған класына ұйымды дәл жатқызу үшін басқа көрсеткіштер есебі қажет. Жалпы Омск облысы және аймақтық қиюда қаржылық тәуелсіздік коэффициенті мен ағымдағы өтемпаздық коэффициентінен қаржы жағдайы және несие төлеу қабілеті бағасының графикалық тәуелділігі келесі суреттен көруге болады (9-суретті қараңыз).

Кесте 9

**«Россельхозбанк» талаптары есебімен регрессиондық
(кемімелдік) теңдік жүйесі**

Аймақтық бөлу	Теңдік жүйесі
01.01.2006 ж.	
Омск облысы	$V = 31,85 + 24,02K_1 + 0,02K_2 + 0,39K_3 + 0,81K_4 - 0,01K_5 + 0,70K_6$
Далалық	$V = 21,30 + 20,59K_1 + 6,30K_2 + 0,23K_3 + 0,69K_4 + 9,32K_5 - 6,22K_6$
Оңтүстік орманды дала	$V = 26,18 + 28,02K_1 + 0,06K_2 + 0,41K_3 + 1,21K_4 + 1,75K_5 + 3,99K_6$
Солтүстік орманды дала	$V = 26,02 + 30,63K_1 - 0,01K_2 + 0,61K_3 - 1,47K_4 - 0,02K_5 - 1,61K_6$
Солтүстік	$V = 37,38 + 19,61K_1 - 0,09K_2 + 1,13K_3 + 0,51K_4 - 0,86K_5 + 2,40K_6$
01.01.2007 ж.	
Облыс	$V = 21,73 + 48,82K_1 + 1,50K_2 + 0,25K_3 - 0,20K_4 - 0,53K_5 + 0,19K_6$
Далалық	$V = 6,91 + 69,68K_1 + 1,01K_2 + 0,44K_3 - 0,77K_4 - 0,21K_5 + 7,27K_6$
Оңтүстік орманды дала	$V = 24,09 + 46,45K_1 + 1,37K_2 + 0,12K_3 + 0,54K_4 - 0,62K_5 + 0,27K_6$
Солтүстік орманды дала	$V = 25,75 + 40,59K_1 + 2,49K_2 + 0,37K_3 - 1,73K_4 - 0,58K_5 - 0,81K_6$
Солтүстік	$V = 16,28 + 57,40K_1 + 1,12K_2 + 0,34K_3 - 0,23K_4 - 1,32K_5 + 0,18K_6$
01.01.2008 ж.	
Облыс	$V = 29,57 + 37,80K_1 + 0,17K_2 + 0,23K_3 + 0,05K_4 - 0,23K_5 + 0,28K_6$
Далалық	$V = 8,91 + 70,66K_1 + 1,47K_2 + 0,37K_3 - 0,53K_4 - 0,32K_5 + 4,91K_6$
Оңтүстік орманды дала	$V = 19,63 + 50,11K_1 + 1,17K_2 + 0,08K_3 + 0,61K_4 + 2,07K_5 - 6,21K_6$
Солтүстік орманды дала	$V = 33,52 + 26,04K_1 + 0,11K_2 + 0,45K_3 - 0,30K_4 - 0,06K_5 - 1,03K_6$
Солтүстік	$V = 16,71 + 53,77K_1 + 1,83K_2 + 0,28K_3 - 0,36K_4 - 0,02K_5 + 0,19K_6$

«Ресей Жинақ банкі» әдістемесімен қарастырылған 6 негізгі коэффициент пайдаланылды. Алты факторлы регрессиялық модель бағалауының жалпы нәтижесі 15-17-кестелерде көрсетілген.

Регрессияның маңызды теңдігі барлық алынған алты коэффициентті бір уақытта пайдалануда болады. Өткізілген модельдеу нәтижелері бойынша регрессияның келесідей теңдіктері алынды:

$$Y = -13,03 + 2,79K_1 - 0,64K_2 + 0,84K_3 + 16,49K_4 + 3,33K_5 + 0,58K_6. (2)$$

Берілген модельде жоғары қателікті абсолюттік өтімділік коэффициенті, меншік құралдарының бар болуының коэффициенті, сатудың пайдалылығы көрсетеді. Бірақ берілген модель Ресейдің «Жинақ банкінің» уақытымен құрылды, сондықтан модельден шығару, мысалы, абсолюттік өтімділік, сатудың пайдалылығы көрсеткіштері (ауыл шаруашылығында нақты қаржы жағдайын әлсіздігін бейнелеу ретінде) қолайсыз болып ұсынылады [5].

Несие бойынша төлемдердің кідіруінің басталу мүмкіндігі мына формула бойынша есептеледі:

$$P = \frac{1}{1 + e^{-y}}. (3)$$

Кесте 10

**«Собинбанк» талаптары есебімен регрессиондық (кемімелдік)
теңдік жүйесі**

Аймақтық бөлу	Теңдік жүйесі
01.01.2007 ж.	
Облыс	$V = 21,37 + 2,53K_1 - 1,76K_2 + 0,48K_3 + 2,11K_4 - 0,08K_5 + 48,27K_6 - 0,78K_7 + 0,14K_8$
Далалық аймақ	$V = 18,44 + 0,25K_1 - 0,36K_2 + 0,48K_3 + 1,74K_4 - 0,11K_5 + 51,84K_6 - 2,20K_7 + 5,03K_8$
Оңтүстік орманды дала	$V = 24,27 - 0,71K_1 + 0,49K_2 + 0,43K_3 + 2,98K_4 - 0,14K_5 + 43,38K_6 + 1,17K_{12} + 1,53K_{13}$
Солтүстік орманды дала	$V = 24,82 + 15,41K_1 + 0,94K_2 - 0,16K_3 + 2,63K_4 + 0,01K_5 + 40,76K_6 + 1,06K_7 - 1,42K_8$
Солтүстік аймақ	$V = 13,24 + 3,641K_1 - 1,16K_2 + 0,44K_3 + 3,53K_4 - 0,13K_5 + 58,26K_6 - 4,86K_7 + 0,04K_8$
01.01.2008 ж.	
Облыс	$V = 28,75 + 1,72K_1 - 0,15K_2 + 0,34K_3 + 0,03K_4 - 0,03K_5 + 37,68K_6 - 2,30K_7 + 0,32K_8$
Далалық	$V = 10,49 - 2,48K_1 + 2,75K_2 + 0,34K_3 + 1,58K_4 - 0,11K_5 + 63,90K_6 - 7,67K_7 + 13,28K_8$
Оңтүстік орманды дала	$V = 22,43 + 1,39K_1 + 0,08K_2 + 0,16K_3 + 0,05K_4 - 0,05K_5 + 50,92K_6 - 0,40K_{11} - 5,25K_{12}$
Солтүстік орманды дала	$V = 32,56 + 10,12K_1 - 0,15K_2 + 0,33K_3 + 0,19K_4 + 0,27K_5 + 23,14K_6 + 9,53K_7 - 2,80K_8$
Солтүстік	$V = 16,16 + 3,37K_1 + 0,002K_2 + 0,45K_3 + 1,90K_4 - 0,10K_5 + 54,21K_6 + 0,58K_7 + 0,18K_8$

Егер p үшін 0,5-тен төмен маңыз болса, онда банкроттық болмайды деп болжамдауға болады, әйтпесе, қаржылық күйреу болжамдалады.

Сөйтіп, қазіргі уақытта банктер қарызгерлердің несие төлеу қабілетін бағалаудың ішкі әдістерін әзірлеп және бекітуге мүмкіндіктері бар, сондықтан әлеуетті қарызгердің қаржылық жағдайын бағалау үшін банктер басқа банктердің өлшемдерінен ерекшеленетін өз өлшемдерін пайдаланады. Ұйымдардың қарыз құралдарына қажеттілікті қанағаттандыру үшін қаржылық жағдай бойынша сәйкес банк талаптарын қанағаттандыру қажет. Сондықтан зерттеу жүргізу негізіне қарызгерлердің несие төлеу қабілетін бағалаудың ішкі әдістерімен (уақыт

Облыс бойынша дискриминанттық қызметтің нәтижелері

	Wilks' Lambda	Partial Lambda	F-remove	p-level	Toler.	1-Toler. (R-Sqr.)
K1	0,389362	0,997039	0,5077	0,602305	0,416444	0,583556
K2	0,392247	0,989706	1,7786	0,170427	0,466459	0,533541
K3	0,405494	0,957372	7,6139	0,000582	0,420245	0,579755
K4	0,866587	0,447975	210,7180	0,000000	0,981271	0,018729
K5	0,389198	0,997459	0,4357	0,647194	0,970016	0,029984
K6	0,390552	0,994000	1,0322	0,357314	0,984402	0,015598

Discriminant Function Analysis Summary

No. of vars in model: 6; Grouping: Var7 (3 grps)

Wilks' Lambda: ,38821 approx. F (12,684)=34,483 p<0,0000

Кесте 12

«Жинақ банк» талаптары есебімен несие төлеу қабілеттілігін бағалаудың дискриминанттық модельдерінің теңдік жүйесі

Аймақтық бөлу	Теңдік жүйесі
Облыс	$G_1 = -5,30 - 0,14K_1 + 0,02K_2 + 0,03K_3 + 9,59K_4 - 0,37K_5 - 0,02K_6$ $G_2 = -2,95 - 0,12K_1 + 0,06K_2 - 0,002K_3 + 6,54K_4 - 0,43K_5 - 0,07K_6$ $G_3 = -1,62 - 0,01K_1 + 0,001K_2 + 0,002K_3 - 0,78K_4 - 0,06K_5 - 0,009K_6$
Далалық	$G_1 = -17,92 - 0,83K_1 + 0,39K_2 - 0,009K_3 + 39,44K_4 + 7,96K_5 + 0,24K_6$ $G_2 = -10,70 - 0,25K_1 + 0,25K_2 - 0,08K_3 + 29,98K_4 + 8,79K_5 - 0,54K_6$ $G_3 = -2,69 + 0,14K_1 - 0,09K_2 - 0,005K_3 + 8,30K_4 + 6,95K_5 - 4,28K_6$
Оңтүстік орманды дала	$G_1 = -9,69 - 0,18K_1 + 0,15K_2 + 0,006K_3 + 19,35K_4 - 0,49K_5 - 1,10K_6$ $G_2 = -4,45 - 0,06K_1 - 0,003K_2 - 0,002K_3 + 12,72K_4 - 0,68K_5 - 0,66K_6$ $G_3 = -1,73 - 0,03K_1 + 0,03K_2 + 0,0004K_3 - 2,33K_4 + 0,19K_5 + 0,025K_6$
Солтүстік орманды дала	$G_1 = -3,29 - 0,72K_1 - 0,10K_2 + 0,10K_3 + 3,95K_4 - 0,53K_5 - 0,25K_6$ $G_2 = -1,93 - 0,13K_1 + 0,03K_2 - 0,01K_3 + 2,66K_4 - 0,60K_5 - 0,55K_6$ $G_3 = -1,34 - 0,23K_1 - 0,02K_2 + 0,01K_3 - 1,06K_4 - 0,60K_5 - 0,12K_6$
Солтүстік	$G_1 = -22,81 - 0,10K_1 + 0,05K_2 - 0,01K_3 + 49,1K_4 + 2,37K_5 - 0,18K_6$ $G_2 = -14,41 - 0,18K_1 + 0,12K_2 - 0,04K_3 + 36,54K_4 - 1,05K_5 - 0,22K_6$ $G_3 = -3,96 - 0,10K_1 + 0,13K_2 - 0,01K_3 + 11,66K_4 - 0,99K_5 - 0,06K_6$

тәртібімен) сәйкес бекітілген талаптар қойылды. Зерттеулер банк әдістемелерінде салалық ерекшеліктері есепке алынбайды, қарызгерлерге ұсынылған талаптар маңызды өзгешеленетінін көрсетті.

Уақыт тәртібі алдындағы модельдеудің артықшылығы салалық өзгешеліктер, аймақтық ерекшеліктер, фирманың өміршеңдік кезеңге, компания көлемі және шаруашылық жүргізудің басқа да талаптарына мүмкіндік болып табылады.

Кемімелдік теңдік жүйесін құру нәтижесінде ұйымның қаржы талдампазы сияқты банктердің де несие талдампазына шаруашылық жүргізудің қолайлы жағдайларында болатын ауыл шаруашылығы ұйымдарының несие төлеу қабілетіне және қаржы жағдайына бағалау жүргізуге мүмкіндік беретін жабдық алынды.

Кемімелдік теңдік олардағы көрсеткіштердің әрбіріне қосылатын маңыздылықты анықтауға мүмкіндік беретінін ескеріп, банктің талаптарына айқын сәйкестікпен ұйымның бастапқы бағалауын өткізуге болатын екі маңызды көрсеткіш белгіленді. Бұл үшін теңдіктің айрықша маңызды екі көрсеткішін пайдаланумен құрылған графиктер пайдаланылады. Графиктер шаруашылықтың экспресс-талдауы үшін ыңғайлы, олар екі коэффициент негізінде ұйымды сол немесе басқа топқа апаруға мүмкіндік береді, кейін ұйымды несие төлеу қабілеттілігінің анықталған сыныбына нақты апару үшін басқа көрсеткіштер есебі қажет.

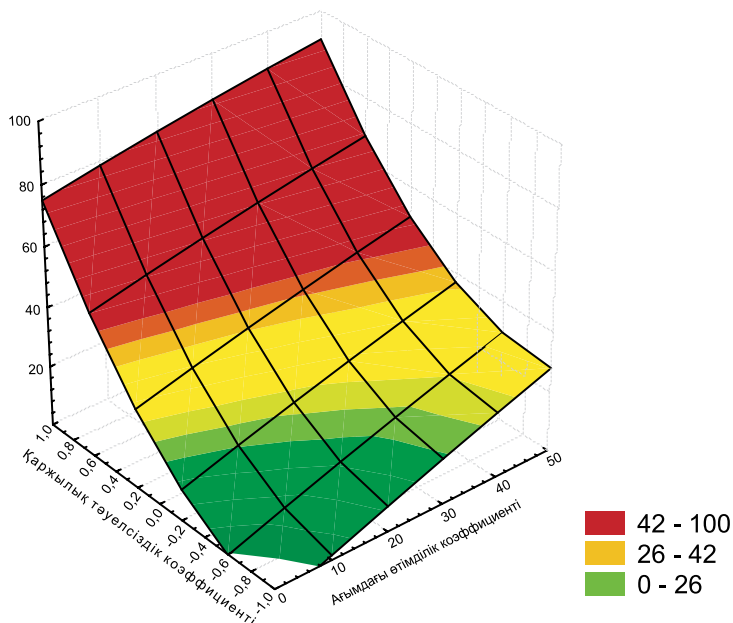
Банктермен сенімділікті алу үшін өзінің міндеттері бойынша болашақта есептесуде ұйым қабілеттілігінде ұйымның қаржы жағдайын болжамдау қажеттілігі туындайды. Ол үшін дискриминанттық модель қолданылады. Дискриминанттық модельдер жүйесі ішкі банктік әдістеме талаптарын пайдаланумен құрылды. Дискриминанттық

Кесте 13

«Россельхозбанк» талаптары есебімен факторлық дискриминанттық модельдерінің теңдік жүйесі

Аймақтық бөлу	Теңдік жүйесі
Облыс	$G_1 = -4,05 + 8,90K_1 + 0,01K_2 + 0,001K_3 + 0,07K_4 + 0,03K_5 - 0,01K_6$ $G_2 = -3,50 + 4,15K_1 - 0,07K_2 - 0,01K_3 + 0,04K_4 + 0,13K_5 - 0,15K_6$ $G_3 = -1,69 - 0,88K_1 - 0,02K_2 + 0,003K_3 - 0,004K_4 + 0,06K_5 - 0,01K_6$
Далалық	$G_1 = -15,66 + 40,82K_1 - 0,39K_2 - 0,19K_3 + 0,54K_4 - 0,19K_5 + 4,94K_6$ $G_2 = -7,98 + 24,02K_1 - 0,46K_2 - 0,15K_3 + 0,42K_4 - 0,03K_5 + 4,09K_6$ $G_3 = -3,05 + 9,83K_1 - 0,73K_2 - 0,04K_3 + 0,10K_4 - 0,05K_5 - 0,19K_6$
Оңтүстік орманды дала	$G_1 = -10,75 + 22,42K_1 + 0,59K_2 + 0,004K_3 - 0,16K_4 + 2,13K_5 - 2,99K_6$ $G_2 = -4,80 + 11,04K_1 + 0,18K_2 + 0,001K_3 - 0,12K_4 + 1,31K_5 - 1,36K_6$ $G_3 = -2,80 - 1,00K_1 + 0,19K_2 + 0,01K_3 - 0,04K_4 + 1,32K_5 - 0,19K_6$
Солтүстік орманды дала	$G_1 = -2,84 + 4,26K_1 + 0,03K_2 + 0,05K_3 + 0,01K_4 + 0,54K_5 - 0,64K_6$ $G_2 = -3,36 + 1,56K_1 - 0,05K_2 + 0,005K_3 + 0,01K_4 + 0,49K_5 - 0,33K_6$ $G_3 = -1,72 - 0,81K_1 + 0,01K_2 + 0,01K_3 - 0,02K_4 + 0,46K_5 - 0,25K_6$
Солтүстік	$G_1 = -29,26 + 62,70K_1 + 1,64K_2 - 0,10K_3 + 0,22K_4 + 1,99K_5 + 0,06K_6$ $G_2 = -11,51 + 21,98K_1 + 0,51K_2 - 0,05K_3 + 0,12K_4 + 0,69K_5 - 0,47K_6$ $G_3 = -5,17 + 13,12K_1 - 0,66K_2 - 0,02K_3 + 0,07K_4 + 0,26K_5 + 0,02K_6$

СУРЕТ 1. ОМСК ОБЛЫСЫ ҰЙЫМЫ ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАҒДАЙЫНЫҢ ДИАГНОСТИКАСЫ

«Собинбанк» талаптары есебімен факторлық дискриминанттық модельдерінің теңдік жүйесі

Кесте 14

Аймақтық бөлу	Теңдік жүйесі
Облыс	$G_1 = -4,18 - 0,08K_1 + 0,06K_2 + 0,02K_3 + 0,005K_4 - 0,01K_5 + 9,22K_6 - 0,86K_7 + 0,01K_8$ $G_2 = -3,17 - 0,04K_1 + 0,04K_2 - 0,001K_3 - 0,01K_4 - 0,01K_5 + 4,22K_6 + 0,04K_7 - 0,15K_8$ $G_3 = -1,63 + 0,002K_1 - 0,01K_2 - 0,01K_3 - 0,001K_4 - 0,003K_5 - 0,84K_6 - 0,04K_7 - 0,01K_8$
Далалық	$G_1 = -15,81 + 0,06K_1 - 0,04K_2 - 0,03K_3 - 0,24K_4 - 0,13K_5 + 40,04K_6 + 10,71K_7 - 1,43K_8$ $G_2 = -8,93 + 0,16K_1 + 0,02K_2 - 0,05K_3 - 0,42K_4 - 0,10K_5 + 25,84K_6 + 10,21K_7 - 1,49K_8$ $G_3 = -3,32 + 0,29K_1 - 0,16K_2 + 0,01K_3 - 0,60K_4 - 0,05K_5 + 9,92K_6 + 8,00K_7 - 4,63K_8$
Оңтүстік орманды дала	$G_1 = -8,60 - 0,02K_1 - 0,05K_2 + 0,01K_3 + 0,01K_4 - 0,02K_5 + 20,77K_6 - 1,74K_7 - 0,88K_8$ $G_2 = -3,77 - 0,01K_1 - 0,05K_2 + 0,004K_3 + 0,001K_4 - 0,03K_5 + 9,81K_6 - 0,35K_7 - 0,71K_8$ $G_3 = -1,76 - 0,03K_1 + 0,05K_2 + 0,003K_3 + 0,001K_4 + 0,003K_5 - 2,83K_6 + 0,29K_7 + 0,06K_8$
Солтүстік орманды дала	$G_1 = -2,47 + 0,64K_1 - 0,008K_2 + 0,05K_3 + 0,02K_4 + 0,03K_5 + 3,71K_6 - 0,01K_7 - 0,54K_8$ $G_2 = -3,14 + 0,09K_1 - 0,04K_2 + 0,01K_3 - 0,09K_4 - 0,02K_5 + 1,28K_6 - 2,59K_7 + 0,20K_8$ $G_3 = -1,37 + 0,06K_1 - 0,04K_2 + 0,02K_3 - 0,01K_4 - 0,001K_5 - 1,15K_6 - 0,84K_7 - 0,01K_8$
Солтүстік	$G_1 = -27,64 - 0,02K_1 - 0,44K_2 + 0,01K_3 + 1,14K_4 - 0,12K_5 + 63,02K_6 - 5,21K_7 + 0,08K_8$ $G_2 = -11,53 + 0,03K_1 - 0,19K_2 - 0,006K_3 + 0,37K_4 - 0,05K_5 + 22,84K_6 - 2,02K_7 - 0,46K_8$ $G_3 = -5,21 - 0,07K_1 - 0,07K_2 + 0,007K_3 - 0,71K_4 - 0,02K_5 + 13,77K_6 - 0,64K_7 + 0,02K_8$

Мәліметтер дұрыстығының пайызын анықтайтын болжамдардың жіктеу кестесі

Кесте 15

		Observed	Predicted		
		VAR00007		Percentage Correct	
			0,00	1,00	
Step 1	VAR00007	0,00	115	4	96,6
		1,00	2	149	98,7
	Overall Percentage				97,8

Примечание. Classification Table(a); a The cut value is ,500.

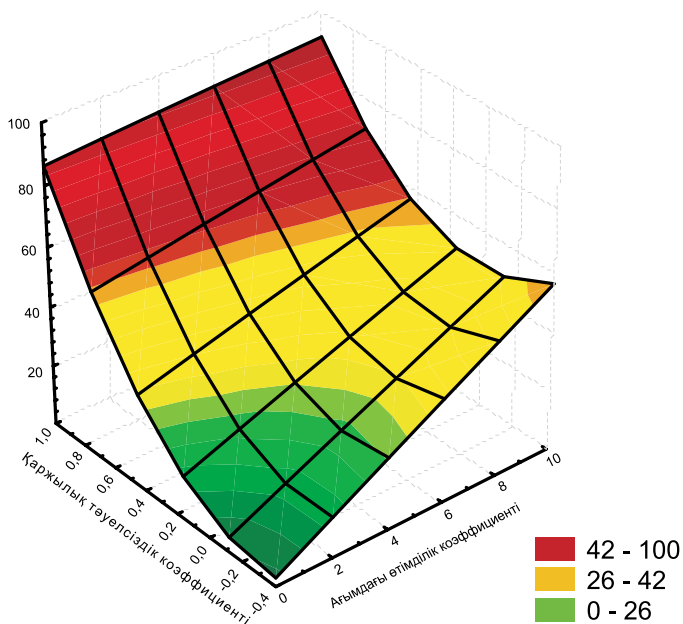
теңдік жалпы облыс үшін де, сондай-ақ облыстың табиғи-шаруашылық аймағы үшін де алынды. Құрылған модельдердің дұрыстығына қосымша тексеру жүргізілді. Модельдеу ұйымда бар несие төлеу қабілеті сыныбына немесе қаржы жағдайының сәйкес тобына апаруға мүмкіндік беріп қана қоймайды, сонымен қатар жаңа ұйымдар мәліметтерін қосуда бағдарлама автоматты түрде оның несие төлеу қабілеті сыныбын анықтайды. Дискриминанттық теңдіктің құрылған жүйесі қаржы талдаушыларына және ұйым басшыларына, сонымен қатар банктің несие талдампаздарына шаруашылықтың дағдарыс жағдайында болатын ұйымның несие төлеу қабілетін және қаржылық жағдайын болжамдауға мүмкіндік беретін құрал болып табылады.

Сонымен қатар ұсынылған әдіске сәйкес шаруашылықты әр түрлі жағдайында болатын ұйымдардың несие төлеу қабілетін және қаржылық жағдайын болжамдауға мүмкіндік беретін логит-кемімелдік кешені құрылды. Модельдер ұйымның қаржылық жағдайын болжамдау мақсатында банктердің несие талдампаздарымен, қаржы талдампаздары және ұйым басшыларымен қолданылуына болады.

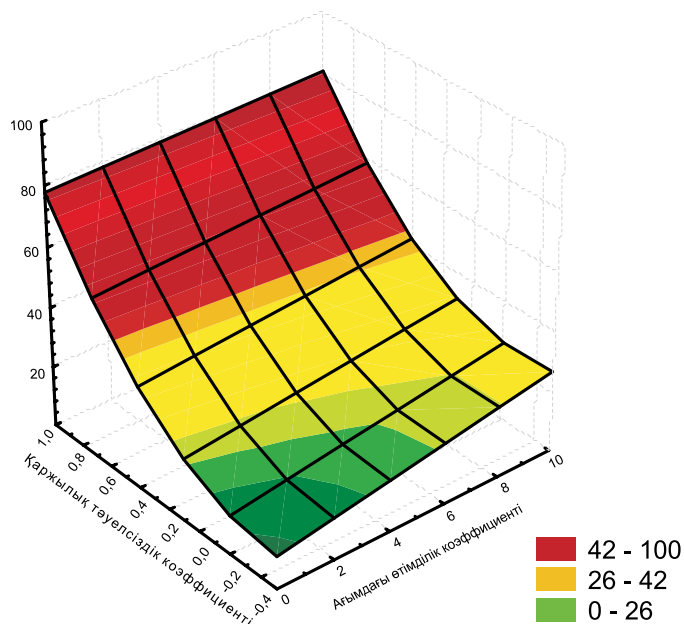
Ұйымның несие төлеу қабілетін және қаржылық жағдайын бағалаудың ұсынылатын әдістері ресейлік талаптар үшін қолайлы, олар аграрлық секторға бейімделген. Модельдер аймақтық деректер ауқымына құрылған, бұдан басқа облыстың табиғи-шаруашылық аймағы бойынша модельдерді құру олардың ерекшелігін жақсы есепке алуға және әр түрлі аймақтарда болатын ауыл шаруашылығы ұйымдарының несие төлеу қабілетін бағалау және қаржылық жағдайын нақты анықтауға болатын модель әзірлеуге мүмкіндік береді. Кейбір шетелдік модельдерді бейімдеу мақсатымен ҚР-да банк менеджменті тәжірибесінде қолдануда модельді өлшемге айналдырып, қаржылық тұрақтылық сыныбын анықтауда өзінің аралығын орнату қажет.

Ұсынылған модельдер ұйымдарға банк айқындамаларымен өздерінің қаржылық жағдайларын бағалауға және несие ұйымдарымен ұсынылатын талаптар сәйкестігі туралы ақпарат алуға мүмкіндік береді. Мұндай ақпараттың өз уақытында алынуы ұйымның қаржы жағдайының жақсаруына себеп болатын басқарушылық шешімдер қабылдауға мүмкіндік береді.

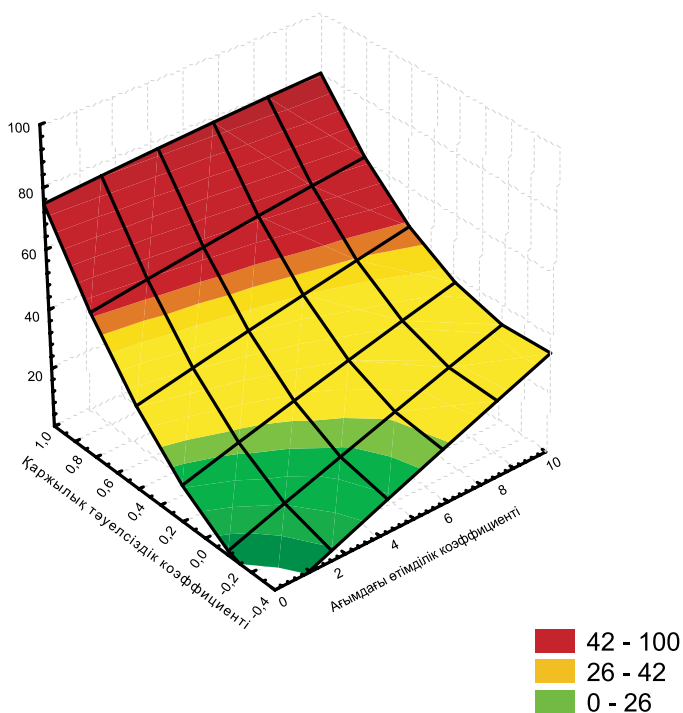
СУРЕТ 2. АЙМАҚТЫҚ ҚИМАДА ҰЙЫМНЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАҒДАЙЫ ДИАГНОСТИКАСЫ

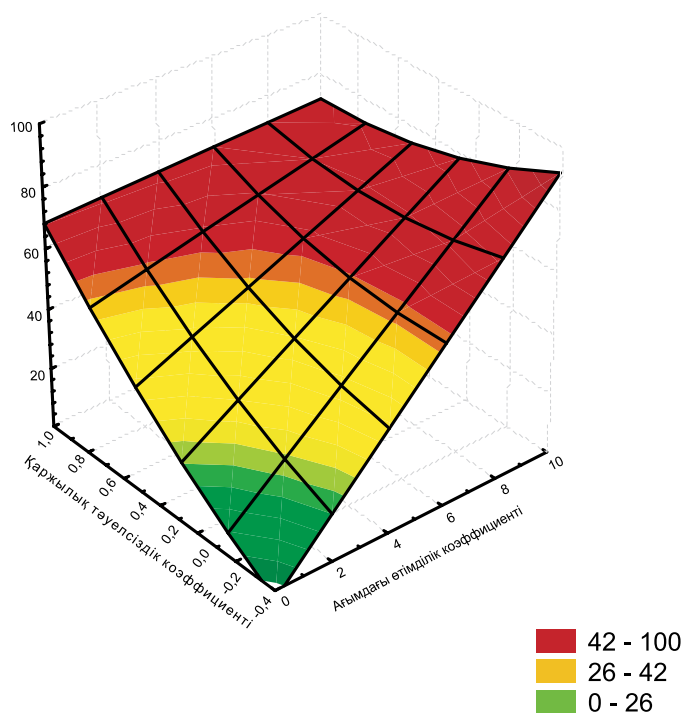
ОМСК ОБЛЫСЫНЫҢ
ДАЛАЛЫҚ АЙМАҒЫ

ОМСК ОБЛЫСЫНЫҢ ОҢТҮСТІК
ОРМАНДЫ ДАЛАСЫ

ОМСК ОБЛЫСЫНЫҢ ОҢТҮСТІК
ОРМАНДЫ ДАЛАСЫ

ОМСК ОБЛЫСЫНЫҢ СОЛТҮСТІК
АЙМАҒЫ

Кесте 16

Мәліметтер болжамының қорытындыланған нәтижелері

Көрсеткіш	VAR00007 = 1	VAR00007 = 0	Барлығы
Таңдау бойынша барлығы	119	151	270
Болжам	117	153	270
Дұрыс	115	149	264
Дұрыс емес	4	2	6
Дұрыс, %	96,6	98,7	97,8
Дұрыс емес, %	0,4	1,3	2,2

Әдебиеттер

1. Патласов О.Ю., С.С. Каирденов
Исламдық банк өнімдері: зайырлы мемлекеттерде клиенттерді ұғыну//Адам туралы ғылым: гуманитарлық зерттеулер. – 2013. – №4. – 25-33 б.

2. Патласов О.Ю., Васина Н.В. Ауыл шаруашылығы ұйымдарының қарыз алушыларының несиелік төлеу қабілетінің бағалау модельдері // Қаржы және несиелік. – 2013. - № 39. – 8-24 б.

3. Патласов О. Ю., Васина Н. В.
Кәсіпкерлік құрылыммен қарыз құралдарын тарту мүмкіндіктерін бағалаудың модельдеуі // Аудит және қаржылық талдау. 2009 ж. № 5. 102 – 109 б.

4. Patlasov O. Y., Vasina N. V.
FINANCIAL MODELING OF BORROWERS' CREDITWORTHINESS // OLSZTYN ECONOMIC JOURNAL. 2010. № 5 (1). 159 – 173.

5. О.Ю. Патласов, С.С. Қайырденев
Компанияның несиелік ақтай алатын бағаны қаржылай модельдеу бойынша логит-регрессиялық техника // Қарғу Хабаршысы. – 2013. – № 3. – 125-139 б.

Кесте 17

Регрессия теңдігін құру үшін мәліметтер

Көрсеткіш	B	S.E.	Wald	Df	Sig.	Exp(B)
1-қадам						
K ₁	2,796	3,930	,506	1	,477	16,379
K ₂	–,639	,529	1,461	1	,227	1,528
K ₃	,844	,295	8,192	1	,004	2,325
K ₄	16,486	4,059	16,499	1	,000	14,243
K ₅	3,333	1,838	3,288	1	,070	28,009
K ₆	,579	,541	1,143	1	,285	1,783
Турақты шама						
Constant	–13,030	2,955	19,443	1	,000	,000

Патласов О. Ю.,

профессор, доктор экономических наук, проректор по международной деятельности, зав. кафедрой коммерции и маркетинга Омского гуманитарного института; Проректор по лицензированию и аккредитации, зав. кафедрой экономики, бухгалтерского учета и аудита Омского регионального института; профессор Тарского филиала Омского аграрного университета

Казахстан 2050

Финансовый анализ заемщиков и скоринговое моделирование

В связи с нестабильностью на мировых финансовых рынках, углублением процессов глобализации возрастает уровень рисков невозвратности кредитов хозяйствующими субъектами. Примечательно, но финансовый кризис практически не затронул сберегательные кассы (ОАО «Сбербанк России») таковым не является, т. к. осуществляет все виды банковских операций, в том

числе рисков на рынке ценных бумаг) и исламские банки.

Проектное инвестирование с декларацией отказа от процентов, а также от фьючерсных сделок снимает остроту проблемы задолженностей. Но среди обывателей распространено мнение, что исламское финансирование связано либо с финансированием радикальных течений, либо

с финансированием мечетей, медресе и литературы. Однако, несмотря на название, исламский банк как финансовый институт не является религиозным институтом. Ниша исламского банкинга вырабатывается опытом, в том числе и немусульманских государств, таких как Люксембург, Великобритания, США, Южная Корея, Гонконг, Сингапур и др. Основными препятствиями